

процесів у природі. Ці закономірності є основою обґрунтування законів також фізики, біології, оскільки закономірність збереження включає закон збереження і перетворення енергії, закон збереження маси — енергії, закон збереження електричного заряду, принцип відносності, атомістичну теорію; закономірність направленості процесів до найбільш імовірного стану включає другий закон термодинаміки та принцип мінімуму потенційної енергії; в зміст закономірності періодичності входять закон хвильового та обертового руху.

Вивчення хімії в загальноосвітній школі особливо в 10-11 кл. може і має бути спрямованим на формування природничо-наукової компетентності, інтеграції знань з хімії, фізики, біології, математики на основі загальних закономірностей природи.

Ключові слова: інтегрований підхід, компетентнісно орієнтоване навчання, цілісні знання, загальні закономірності природи.

Список використаних джерел

1. Гуз К. Ж. Теоретичні та методичні основи формування в учнів цілісності знань про природу. Полтава: Довкілля-К, 2004. 472 с.
2. Ильченко В. Р. Формирование естественнонаучного миропонимания школьников: Кн. для учителя. М.: Просвещение, 1993. 192 с.
3. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ — початок ХХІ ст.): монографія. К.: Богданова А. М., 2009. 404 с.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ФОТОГРАФІЙ У ЗМІСТІ КУРСІВ ІСТОРІЇ В СТАРШИХ КЛАСАХ

*Малієнко Юлія,
канд. пед. наук, ст. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Фотографії як масовий, доступний, зрозумілий вид візуальних історичних джерел відіграють велику роль у пізнанні історичного минулого. Насамперед йдеться про курси історії в старших класах, зміст яких охоплює період ХХ – початок ХХІ ст. У відповідних підручниках фотографії – важливому компоненту візуалізації надається цілком зрозумілий пріоритет.

Аналіз ілюстративного ряду підручників для 10-11 класів дає змогу визначити особливості поданих у навчальній літературі фотографій. На наш погляд, фотографічні пам'ятки як візуальні джерела це:

- самодостатні історичні джерела, що потребують власного методичного інструментарію [1];
- джерело дослідження різних сфер життя людини, традицій і цінностей на певному етапі розвитку суспільства;
- історичні пам'ятки, які взаємопов'язані з іншими джерелами, уможливають активізацію компетентнісної діяльності старшокласників на уроці і вдома;
- наочність, яка має багатовекторний, міждисциплінарний, інтегрований, універсальний характер.

У науково-методичній літературі, зокрема у працях В. Власова, О. Калястрок, Ю. Комарова, І. Мороз, П. Мороза, О. Пометун, Р. Страдлінга та ін., вже описані різні форми роботи з візуальним матеріалом. Узагальнюючи їх дослідження, зазначимо, що особливістю сучасних методик стає ініціювання нових підходів до роботи старшокласників з візуальними джерелами, розвиток на цій основі індивідуальних, інтелектуальних практик учнів.

Обов'язковою умовою успішної роботи (опису, аналізу, порівняння, інтерпретації тощо) старшокласників стає система навчально-пізнавальних завдань, розроблених учителем, авторами підручників і власне учнями.

Учень як дослідник йде шляхом від елементарного опису до історичної інтерпретації. Опис передбачає відповіді на прості питання: кого і що зображено, скільки осіб, якого віку, статі, соціальної приналежності; які предмети і речі видно, яке тло (природа, інтер'єр), чи є зафіксовані написи (вивіски, афіші, газети, реклами). Первинна інтерпретація здійснюється на рівні з'ясування, наскільки типовою чи винятковою є зображена на фото ситуація; коли вона відбувалася (рік, пора року, період.); світлина постановочна чи документальна; про що свідчать написи. Історична інтерпретація має містити висновки про соціальний статус зображених, приналежність до вікових і фахових груп, їх матеріальне становище, їх моральний стан і психологічний настрій [1].

Щоб цілком зрозуміти фотографію, потрібно звернутися з іншими формами доказів. Фотографія має досліджуватися в контексті, тільки тоді її можна

інтерпретувати максимально повно. Фото уможливають відчуття емоційної атмосфери сприйняття історії [1].

Наведемо ще кілька узагальнених типів навчально-пізнавальних завдань, які відповідають компетентнісному підходу до навчання історії.

- *Виберіть у підручнику фотографії, які створюють образ певного періоду ХХ – початку ХХІ ст. Порівняйте життя людей у цей час. Про які процеси в економічній, політичній, соціальній, культурній сфері вони свідчать?*

- *Використайте фотографії для складання схем процесів, які мали місце протягом ХХ ст., зокрема, у розвитку техніки, транспорту, архітектури, мистецтва, освіти [2].*

- *Проаналізуйте фотографії, які розкривають окремий період повсякдення (наприклад, вуличні сцени, ринки, робочі місця, інтер'єри житла).*

- *Дослідіть, що розповідають фотографії про уявлення рекламодавців щодо життя суспільства того часу. На кого вони розраховані? Хто розглядається як імовірний покупець? Чи містить рекламне зображення якийсь прихований натяк? Як протягом тривалого часу мінялася реклама того самого товару і чому? [2].*

- *Проаналізуйте достовірність запропонованих фотографій. Припустіть, які деталі могли бути сфальсифіковані. Обговоріть, хто в цьому був зацікавлений.*

- *Зіставте інформацію візуальних і текстових джерел. Як вони доповнюють (спростовують, підтверджують) інформацію інших? Якими джерелами варто скористатися, щоб перевірити власні припущення?*

Різноманіття фотографічних джерел, їх узагальненість і доступність сприятиме раціональному використанню цих пам'яток у навчально-пізнавальній діяльності старшокласників, активізуватиме формування усіх складників предметної історичної компетентності.

Ключові слова: візуалізація; фотографічні пам'ятки, компетентнісний підхід.

Список використаних джерел

1. Коляструк О. Візуальні документи як особливі джерела історії повсякденності. URL: <http://history.org.ua/JournALL/xxx/14/16.pdf>.

2. Страдлінг Р. Викладання історії Європи ХХ століття. Видавництво Ради Європи. [Б. м.], [Б. р]. 277 с.